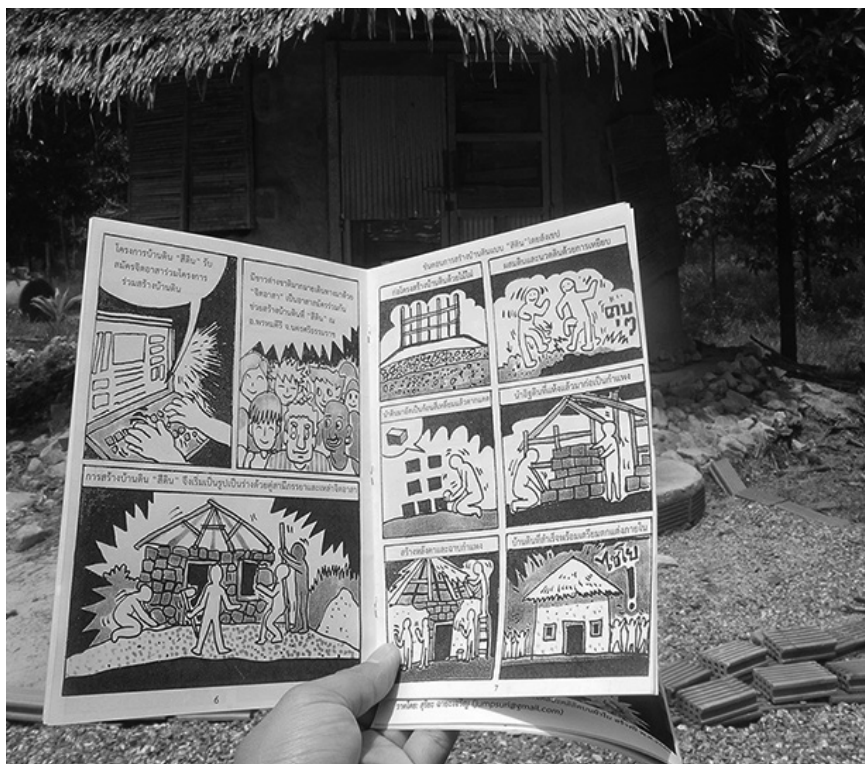

การผลิตและเผยแพร่หนังสือ “สื่อดินคอมมิก: การ์ตูนสื่อดิน” เพื่อใช้เป็นสื่อสำหรับเผยแพร่ความรู้ในการสร้างบ้านดินให้กับสื่อดิน: เนเชอรัล แอนด์ ครีเอทีฟ สเปซ

สุริยะ ฉายะเจริญ

อาจารย์ประจำภาควิชาสื่อดิจิทัล คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม

คำสำคัญ หนังสือการ์ตูน บ้านดิน เศรษฐกิจพอเพียง ชุมชน สิ่งแวดล้อม

บทคัดย่อ

วิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติและรูปแบบการสร้างบ้านดินของ สื่อดิน: เนเชอรัล แอนด์ ครีเอทีฟ สเปซ เพื่อนำไปผลิตหนังสือการ์ตูนในการเผยแพร่ประวัติและความรู้ในการสร้างบ้านดิน และเพื่อเป็นสื่อให้ตระหนักถึงการใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติชุมชนให้เกิดประโยชน์โดยไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อม

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีแบบสหวิธีด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกับการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ ศิลปะ โดยศึกษากระบวนการผลิตและเผยแพร่ผลงานสร้างสรรค์ที่บูรณาการบริการวิชาการ

แก่สังคม ซึ่งมีกรอบแนวคิดในการศึกษาข้อมูลแล้วทบทวนวรรณกรรมในประเด็นของแนวคิด ภาพลายเส้น แนวคิดเกี่ยวกับการ์ตูน ทฤษฎีสัญวิทยา และแนวคิดการบริหารวิชาการแก่สังคม อันนำไปสู่การวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อผลิตหนังสือการ์ตูน “สื่อดินคอมมิค: การ์ตูนสื่อดิน” โดยนำไปเผยแพร่ให้กับกลุ่มประชากรตัวอย่างในจังหวัดนครศรีธรรมราช

ผลจากการวิจัย สรุปได้ว่า 1. หนังสือ “สื่อดินคอมมิค: การ์ตูนสื่อดิน” ใช้รหัสการ์ตูนและตัวอักษรเพื่อสื่อความหมายเชิงพรรณนาที่เรียงลำดับการเล่าเรื่องด้วยลำดับเวลาที่ดำเนินเรื่องเพื่อให้ผู้อ่านได้เข้าใจประวัติของการสร้างบ้านดินของสื่อดิน: เนเธอร์แลนด์ ครีเอทีฟ สเปนซ์ 2. เป็นหนังสือการ์ตูนที่นำเสนอรูปแบบการสร้างบ้านดินโดยสังเขป 3. เนื้อหาสาระของหนังสือการ์ตูนสื่อความหมายการเป็นภาพแทนของวิถีชีวิตแบบทางเลือกที่พึ่งพาตนเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 4. เป็นสื่อที่สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติให้กับชุมชน และ 5. เป็นสื่อที่นำเสนอการอยู่ร่วมกันในชุมชนอย่างเข้มแข็ง ยั่งยืน และมีเอกภาพ

บทนำ

พอเพียง มีความหมายกว้างขวางยิ่งกว่านี้อีก คือคำว่าพอ ก็พอเพียงนี้ก็พอแค่นั้นเอง คนเราถ้าพอในความต้องการก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อยก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าประเทศใดมีความคิดอันนี้ มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่าพอประมาณ ซื่อตรง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็อยู่เป็นสุข พอเพียงนี้อาจจะมี มีมาก อาจจะมีของหรูหราก็ได้ แต่ว่าต้องไม่ไปเบียดเบียนคนอื่น'

พระราชดำรัส พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย วันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ.2541

จากพระราชดำรัสที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงหลายครั้งของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชจนนำไปสู่ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวเองที่ดีพอสมควร

การสร้างบ้านดินอันเป็นการใช้ทรัพยากรในชุมชนที่ประกอบไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ มาสร้างเป็นบ้านที่สามารถอยู่อาศัยได้และด้วยงบประมาณในการก่อสร้างที่ไม่มากนักเป็นการสร้างบ้านด้วยกลวิธีที่หลากหลายอันเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โจน จันได ได้อธิบายว่า การกลับมาทำบ้านดินนั้นเป็นการให้เวลากับตัวเอง ซึ่งหัวใจของบ้านดิน คือการใช้สิ่งที่มีอยู่มาสร้างบ้านโดยสามารถควบคุมได้ ถ้าใช้วัสดุจากข้างนอกจะไม่สามารถควบคุมได้² วิจักขณ์ พานิช ได้เขียนถึงบ้านดินว่า บ้านดินเป็นชื่อที่ใช้เรียกลักษณะของบ้านหรือสิ่งปลูกสร้างทั้งหลายที่สร้างขึ้นมาจากดินและวัสดุธรรมชาติที่หาได้ตามชุมชนในแต่ละพื้นที่นั้นๆ แนวคิดเรื่องบ้านดินในปัจจุบันเริ่มก่อตัวกลายเป็นกระแสทางเลือกที่เกิดขึ้นพร้อมๆ กับสำนึกในธรรมชาติ และความอ่อนน้อมถ่อมตนในการอยู่ร่วมกับธรรมชาติของมนุษย์³

จากแนวทางเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง วิถีชีวิตชุมชน และแนวคิดของการสร้างบ้านดิน เป็นแรงบันดาลใจสำคัญที่ทำให้วิสิทธิ์ เทพศิริโกศล และแก้วตระกูล จุลบล ที่ดำเนินธุรกิจร้านอาหารผสมผสานพื้นที่แสดงงานศิลปะนอกกระแสที่ชื่อว่า หลังแรกบาร์ เรสเตอรอง แอนด์ แกลอรี (Hlung Raak Bar Restaurant Gallery) ในกรุงเทพฯ ได้ริเริ่มโครงการใหม่ในการสร้างพื้นที่ๆ เป็นการบูรณาการระหว่างพื้นที่ทางธรรมชาติ วิถีชีวิตพื้นถิ่น และพื้นที่เพื่อการสร้างสรรค์ วิสิทธิ์และแก้วตระกูลจึงตัดสินใจยกเลิกกิจการหลังแรกบาร์ฯ ในกรุงเทพฯ และเดินทางลงไปสู่จังหวัดนครศรีธรรมราชเพื่อใช้พื้นที่ของครอบครัวที่รายล้อมด้วยสวนยางพาราสร้างสรรค์เป็นพื้นที่ใหม่ อันเป็นพื้นที่ของวิถีชีวิตแบบทางเลือกที่สามารถนำไปสู่การสร้างสรรค์และดำรงชีวิตแบบพอเพียงได้อย่างยั่งยืน

พื้นที่ๆ วิสิทธิ์และแก้วตระกูลให้ความสนใจคือพื้นที่ในชุมชนในตำบลพรหมโลก อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นชุมชนเกษตรกรรมที่มีอาชีพหลักคือการปลูกยางพารา โดยได้ใช้พื้นที่จากบรรพบุรุษจำนวน 2 ไร่ในการดำเนินการภายใต้โครงการ “สีดิน: เนเชอรัล แอนด์ ครีเอทีฟ สเปซ” (See-Din: Nature and Creative Space) ซึ่งโครงการสร้างสีดินฯ เริ่มต้นดำเนินการปรับพื้นที่และสร้างสิ่งก่อสร้างขึ้นในเดือนกันยายน พ.ศ.2558 จนถึงเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2560 ภายใต้การดำเนินงานด้วยเงินทุนการออกแบบ และการจัดการของวิสิทธิ์และแก้วตระกูล โดยมีจุดประสงค์เพื่อสร้างพื้นที่บูรณาการระหว่างพื้นที่ของธรรมชาติและความคิดสร้างสรรค์ นอกจากนี้ ขั้นตอนของการดำเนินการสร้างบ้านดินในบริเวณสีดินฯ ดำเนินการก่อสร้างโดยเปิดโอกาสให้กลุ่มจิตอาสาทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศมาร่วมกันเรียนรู้กระบวนการสร้างบ้านดินเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ผ่านกิจกรรมต่างๆ (ภาพที่ 1)

ทั้งนี้ สีดินฯ มีเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาเป็นพื้นที่สร้างสรรค์งานศิลปะและที่พักนันทนาการกลางสวนยางพาราที่ยังมีเกษตรกรทำกิจกรรมตามวิถีชีวิตปกติ นอกจากนี้ยังอุดมไปด้วยสภาพสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่สมบูรณ์ร่มรื่น โดยมีแผนในการทำให้พื้นที่เกิดกิจกรรมและโครงการต่างๆ ทั้งในด้านของงานสร้างสรรค์และวิถีชีวิตแบบพอเพียงตามธรรมชาติ โดยสีดินฯ มีแนวทางพัฒนาพื้นที่เพื่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อการพึ่งพาตัวเองและต่อชุมชน ดังนี้ 1. สีดิน ฟาร์มสเตย์ (See-Din Farm stay) คือ การจัดการพื้นที่ของสีดินให้เป็นที่พำนักโดยใช้พื้นที่ภายในบ้านดินเป็นที่พักอาศัย 2. สีดิน อาร์ต คอมมูนิตี้ (See-Din Art Community) คือ การใช้พื้นที่ของสีดินฯ เป็นพื้นที่การเรียนรู้ในการสร้างสรรค์ศิลปะ และ 3. สีดิน สตูดิโอ (See-Din Studio) คือ สถานะของสีดินฯ ในการเป็นองค์กรเอกชนที่รับผลิตผลงานสร้างสรรค์และกิจกรรมทางด้านการสร้างสรรค์ (ภาพที่ 2)

ปัจจุบัน สีดินฯ ได้ดำเนินการสร้างเสร็จสมบูรณ์แล้ว และได้เปิดพื้นที่สู่สาธารณะด้วยกิจกรรมต่างๆ เช่น โครงการเครือข่ายศิลปินในพำนักสีดินฯ การปฏิบัติการทางศิลปะและการจัดนิทรรศการระหว่างวันที่ 15-18 สิงหาคม 2560 โดยได้เชิญศิลปินทุกภูมิภาคมาร่วมกันสร้างสรรค์ผลงานศิลปะในบริเวณพื้นที่ดังกล่าว และจัดเป็นนิทรรศการ “ศิลปะพอเพียง” ในวันที่ 18 สิงหาคม 2560 (ภาพที่ 3) โดยเมื่อวันที่ 10 กันยายน พ.ศ.2560 สีดินฯ ได้จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการทางการสร้างสรรค์ “สีจากดิน” ให้กับเยาวชนในชุมชน (ภาพที่ 4) วันที่ 12 กันยายน พ.ศ.2560 วิสิทธิ์และแก้วตระการได้รับเชิญไปบรรยายเรื่องเกี่ยวกับศิลปะกับการสร้างบ้านดิน ณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช สไลใหญ่ และเมื่อวันที่ 7 ตุลาคม พ.ศ.2560 จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการทางการสร้างสรรค์ “ศิลปะกับธรรมชาติ” ให้กับนักเรียนโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 6 (ทุ่งสง) (ภาพที่ 5) เป็นต้น

ผู้วิจัยได้ติดตามการดำเนินการของสีดินฯ มาอย่างต่อเนื่อง และเห็นถึงปัญหาในการประชาสัมพันธ์สีดินฯ กับชุมชนและสังคมที่ยังไม่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายและประชาชนมากนัก และด้วยสีดินฯ เป็นพื้นที่สร้างสรรค์เชิงบูรณาการที่น่าสนใจแห่งใหม่ที่ยังไม่เป็นที่รู้จักในชุมชน โดยผู้วิจัยคาดหมายว่าในอนาคตโครงการสีดินฯ จะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนอย่างยั่งยืนในบริบทของพื้นที่การสร้างภูมิปัญญาพื้นถิ่นในการสร้างบ้านดินภูมิภาคจังหวัดนครศรีธรรมราช พื้นที่ในการสร้างสรรค์ศิลปะ พื้นที่ในการจัดกิจกรรมต่างๆ พื้นที่ของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ และการดำเนินกิจการภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยจึงมีเป้าหมายในการผลิตผลงานสร้างสรรค์ศิลปะในรูปแบบของหนังสือการ์ตูนในชื่อ “สีดินคอมมิค: การ์ตูนสีดิน” เพื่อที่ใช้เป็นสื่อเล่าเรื่องประวัติและรูปแบบการสร้างบ้านดิน

ของสิดินฯ เพื่อนำไปเผยแพร่ให้กับประชาชนในชุมชนรอบบริเวณสิดินฯ และรวมไปถึงเผยแพร่ให้กับองค์กรหรือเครือข่ายในชุมชนที่เข้ามาปฏิสัมพันธ์กับสิดินฯ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเป็นการศึกษาประวัติและรูปแบบการสร้างบ้านดินของ สิดิน: เนเซอร์ล แอนด์ ครีเอทีฟ สเปซ
2. เพื่อผลิตสื่อในรูปแบบของหนังสือการ์ตูนให้กับ สิดิน: เนเซอร์ล แอนด์ ครีเอทีฟ สเปซ ในการเผยแพร่ประวัติและความรู้ในการสร้างบ้านดินตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง อันเป็นการบริการวิชาการแก่สังคมโดยเป็นประโยชน์ต่อชุมชนที่มีแนวทางพัฒนาต่อเนื่องยั่งยืน
3. เพื่อให้ชุมชนในบริเวณรอบพื้นที่ สิดิน: เนเซอร์ล แอนด์ ครีเอทีฟ สเปซ ตระหนักถึงคุณค่าแนวทางดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำนึกของการใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติในชุมชนให้เกิดประโยชน์ต่อวิถีชีวิตโดยไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมให้เป็นสถานที่เชิงบูรณาการพื้นที่สร้างสรรค์ สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ และวิถีชีวิตพอเพียง

ขอบเขตของการวิจัย

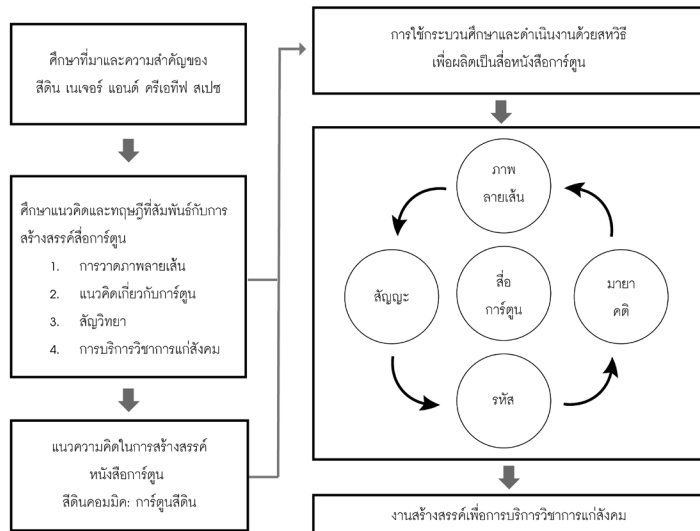
วิจัยนี้เป็นการศึกษาประวัติและรูปแบบการสร้างบ้านดินในกรณีศึกษาสิดิน: เนเซอร์ล แอนด์ ครีเอทีฟ สเปซ เท่านั้น และเป็นการนำผลจากการศึกษามาลผลิตสื่อในรูปแบบของหนังสือการ์ตูนให้กับสิดินฯ ในการเผยแพร่ความรู้ในการสร้างบ้านดินผ่านโครงการศิลปะกับชุมชน

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบสหวิธีด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประเภทการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive research) ประกอบการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ศิลปะ (Art Creative Research) ซึ่งหมายถึงการเขียนรายงานควบคู่ไปกับการผลิตผลงานสร้างสรรค์⁴ โดยเน้นไปที่การศึกษากระบวนการผลิตและการเผยแพร่ผลงานสร้างสรรค์ที่มีความเชื่อมโยงกับการบูรณาการด้านบริการวิชาการแก่สังคม แล้วจึงนำมาวิเคราะห์เพื่อให้ได้บทสรุปและสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อวิชาการที่เกี่ยวข้อง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสทวิวิธีและสังเคราะห์ออกมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยเป็นการศึกษาข้อมูลในเชิงกรณีศึกษาที่มาของ สีดินฯ แล้วจึง ทบทวนวรรณกรรมในเรื่องของแนวคิดภาพลายเส้นของชูลูด นีม์เสมอ⁵ แนวคิดเกี่ยวกับการ์ตูนของศักดิ์ดา วิมลจันทร์⁶ และลัทธสิทธิ ทวีสุข⁷ ทฤษฎีสัญวิทยาของโซซูร์ (Ferdinand de Saussure)⁸ เพียซ (Charles Sanders Peirce)⁹ และบาร์ตส์ (Roland Barthes)¹⁰ และแนวคิดการบริการวิชาการแก่สังคม¹¹ อันนำไปสู่การสังเคราะห์เพื่อประกอบสร้างสื่อการ์ตูนที่บูรณาการระหว่างการใช้ภาพลายเส้น แนวคิดเชิงสัญลักษณ์ รหัสการ์ตูน และมายาคติ โดยผลงานสร้างสรรค์ที่ผลิตสำเร็จจากฏเป็นหนังสือการ์ตูนที่นำไปใช้เป็นสื่อประชาสัมพันธ์ให้กับ สีดินฯ ซึ่งถือเป็นผลงานสร้างสรรค์ที่นำไปใช้ประโยชน์ต่อองค์กรและสังคมภายนอก (ดูแผนภาพที่ 1)

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีและขั้นตอนดำเนินการ

1. การวางแผน การเก็บข้อมูลในเชิงเอกสาร การศึกษาข้อมูล ที่มา ประวัติ และรูปแบบของสื่อดินฯ
2. ศึกษานำวิจัยในบริบทของการบริการวิชาการแก่สังคมด้วยวิธีการสร้างสื่อศิลปะเพื่อประชาสัมพันธ์สื่อดินฯ
3. การทบทวนวรรณกรรม แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
4. การลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม ณ สื่อดินฯ อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช และสัมภาษณ์ผู้ก่อตั้ง
5. เรียบเรียงและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับเพื่อสร้างโครงเรื่องของหนังสือสื่อดินคอมมิค: การ์ตูนสื่อดิน
6. สร้างภาพประกอบการเล่าเรื่องด้วยกลวิธีการวาดภาพลายเส้นและจัดแต่งด้วยเทคนิคกราฟิกเพื่อผลิตเป็นรูปแบบการ์ตูนเรื่องขนาดสั้น จำนวน 16 หน้า (รวมปก) และพิมพ์ 100 เล่ม
7. ลงพื้นที่นำหนังสือสื่อดินคอมมิคฯ ไปแจกชุมชนรอบสื่อดินฯ โรงเรียนในชุมชนใกล้เคียง และเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง โดยในวันที่ 18 สิงหาคม 2560 มีผู้มาร่วมเปิดนิทรรศการ “ศิลปะพอเพียง” ที่สื่อดินฯ จำนวน 190 คน และมีการแจกหนังสือสื่อดินคอมมิคฯ เพิ่มเติม
8. จัดการเผยแพร่หนังสือสื่อดินคอมมิคฯ ในรูปแบบหนังสือการ์ตูนอิเล็กทรอนิกส์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ อันได้แก่ เฟซบุ๊ก (Facebook) ithub (Issuu) กูเกิล ไดรฟ์ (Google Drive) และไลน์ แอปพลิเคชัน (Line Application)
9. บูรณาการกับการเรียนการสอน สรุป ประเมินผล เขียนรายงาน และเผยแพร่งานวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

รูปแบบบ้านดินของสื่อดิน: เนเชอรัล แอนด์ ครีเอทีฟ สเปซ

สื่อดินฯ มีแนวคิดในการสร้างบ้านดินที่เป็นการบูรณาการสร้างบ้านดินบนพื้นฐานของความเข้าใจในลักษณะของภูมิประเทศ การศึกษาปัจจัยของภูมิอากาศ แนวคิดการพึ่งพาตัวเองแบบเศรษฐกิจพอเพียง ปัจจัยของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ความคิดสร้างสรรค์ สำนักเรื่องจิตอาสา และความกลมกลืนกับวิถีชีวิตชุมชน โดยบูรณาการกับวัตถุดิบทางธรรมชาติที่ปรับประยุกต์ด้วยกระบวนการวิหัตถลองเพื่อให้สร้างบ้านดินที่สามารถเก็บความเย็นได้ ขณะเดียวกัน

สามารถป้องกันความชื้นจากสภาพภูมิอากาศได้เช่นกัน ทั้งนี้จึงนำไปสู่การใช้วัสดุและเทคนิคร่วมสมัยเข้ามาร่วมกับการก่อสร้าง เช่น การเดินท่อน้ำพีวีซี การใช้ผ้าใบพลาสติก การใช้โลหะ และเครื่องมือต่างๆ เพื่อให้ผลทางด้านของความคงทนและปลอดภัย แต่ยังคงแนวคิดให้กลมกลืนกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ

การออกแบบลายเส้นเพื่อประกอบสร้างเป็นภาพการ์ตูน

การวิเคราะห์รูปแบบของการออกแบบลายเส้นเพื่อใช้ในการสร้างภาพการ์ตูนสื่อดิจิตอลคอมมิคเป็นการนำแนวคิดของภาพลายเส้นมาถอดส่วนประกอบเพื่อนำไปสร้างใหม่อย่างเป็นระบบ กล่าวคือ ลายเส้นในภาพการ์ตูน มีหน้าที่สำคัญในการสร้างรูปร่างหรือขอบเขตพื้นที่ว่างเพื่อให้เกิดเป็นรูปลักษณะขึ้นมา ลายเส้นที่มีผลในด้านของระยะลวงทางทัศนียภาพ และลายเส้นที่ประกอบสร้างเพื่อผลทางด้านหน้าที่ของภาพและเพื่อผลทางด้านองค์ประกอบของภาพ

เทคนิควิธีการสร้างสรรค์

เทคนิควิธีการสร้างสรรค์ สามารถเรียงลำดับได้ดังนี้ (1) สร้างเรื่องเล่าด้วยวิธีการเล่าเรื่องตามเส้นของเวลา (2) จัดทำภาพร่าง พร้อมจัดวางบทบรรยาย (3) จัดองค์ประกอบภาพในแต่ละส่วนให้ลงตัว (4) วาดเส้นจริงด้วยหมึกดำ (5) ถ่ายภาพลายเส้นเข้าสู่กระบวนการกราฟิก (6) ใช้โปรแกรมกราฟิกตัดต่อและตกแต่งให้สมบูรณ์ (7) จัดเรียงหน้าตามลำดับ (8) พิมพ์และเข้าเล่มตามจำนวนที่ต้องการ (Print on Demand) และ (8) จัดการไฟล์ให้เป็นหนังสือการ์ตูนอิเล็กทรอนิกส์ (E-book) สำหรับอ่านแบบออนไลน์

การสื่อความหมายของการ์ตูนในหนังสือสื่อดิจิตอลคอมมิค: การ์ตูนสื่อดิจิตอล

รหัสของการ์ตูนในหนังสือสื่อดิจิตอลคอมมิค เป็นการนำรูปและความหมายของสัญลักษณ์ของการ์ตูนมาประกอบสร้างขึ้นใหม่ผ่านรูปแบบของการจัดองค์ประกอบของภาพที่อยู่ในเกณฑ์ของกรอบภาพแบบหนังสือการ์ตูน (comic) ที่แบ่งเป็นแต่ละฉากสั้นๆ และเรียงร้อยวิธีการอ่านจากซ้ายไปขวา โดยเรียงลำดับตามเหตุการณ์ มีเส้นทางของการเล่าเรื่องเป็นลักษณะการบรรยายตามลำดับช่วงเวลาเพื่อนำเสนอสาระของเนื้อหา และใช้กลวิธีการบรรยายด้วยรหัสของภาษาตัวอักษรเพื่อสนับสนุนให้เกิดความสัมพันธ์ทางด้านการสื่อความหมายกับรูปสัญลักษณ์ของการ์ตูน ซึ่งจะทำให้ทั้งชุดภาพและชุดคำที่อธิบายความมีความหมายที่สัมพันธ์กันและกันในเรื่องของการพรรณนา

ความหมายเชิงมายาคติหนังสือสื่อดิจิตอล คือการประกอบสร้างความหมายบริบทของการเล่า

เรื่องที่มีสาระการเป็นตัวแทนของต้นแบบการดำเนินชีวิตแบบพึ่งพาตนเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงผ่านรูปแบบของการสร้างสรรค์พื้นที่ด้วยระบบของความสัมพันธ์กับเครือข่ายจิตอาสาทั้งชาวไทยต่างประเทศ การสร้างจิตสำนึกรักบ้านเกิดของตัวละครผู้ดำเนินเรื่องหลักที่ละทิ้งวิถีชีวิตแบบเมืองสู่ต่างจังหวัดและใช้ชีวิตโดยพึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติอย่างอ่อนน้อม สร้างต้นแบบของการพัฒนาบ้านเกิดในแบบวิถีทางเลือกร่างสร้างสรรค์ นอกจากนี้ยังแสดงความหมายโดยนัยถึงการอนุรักษ์ธรรมชาติผ่านการสร้างบ้านดินที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและไม่เบียดเบียนธรรมชาติจนเกินไปและประเด็นสุดท้ายคือการแสดงให้เห็นถึงการเป็นพื้นที่สร้างสรรค์ใหม่ซึ่งทดลองนอกระแสหลักที่ไม่มุ่งเน้นการบริหารแบบทุนนิยมแต่เน้นไปที่การพึ่งพาตัวเองและเกิดประโยชน์ในด้านต่างๆ ให้มากที่สุด (ภาพที่ 6 - ภาพที่ 7)

การเผยแพร่

1. การผลิตเป็นหนังสือเล่มด้วยการพิมพ์ตามจำนวนที่ต้องการ (Print on Demand) ซึ่งจำนวนทั้งหมด 100 เล่ม โดยแจกฟรีให้กับสตินฯ และยังแจกฟรีสำหรับผู้เป็นเครือข่ายภาคส่วนต่างๆ ที่สัมพันธ์กับชุมชนรอบข้าง ได้แก่ ห้องสมุดประชาชนเฉลิมราชกุมารี เขาชุมชนพนม อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช ชุมชนวัดเขาปูน ชุมชนพรหมโลก คณะอาจารย์ตัวแทนจาก คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาลัยสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา วิทยาลัยช่างศิลป์นครศรีธรรมราช โรงเรียนวัดเขาปูน และโรงเรียนบ้านชุมขลิ้ง ศิลปินท้องถิ่น ศิลปินอิสระ และผู้เข้าร่วมกิจกรรมในนิทรรศการศิลปะพอเพียง วันที่ 18 สิงหาคม 2560 ณ สตินฯ (ภาพที่ 8 - ภาพที่ 11)
2. การผลิตเป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) (ภาพที่ 12) ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) อันได้แก่ บล็อก เฟซบุ๊ก (Facebook) อิชู (Issuu) กูเกิลไดรฟ์ (Google Drive) และไลน์แอปพลิเคชัน (Line Application) ซึ่งเผยแพร่สู่สาธารณะโดยให้ผู้เข้าอ่านสามารถดาวน์โหลดไฟล์ได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ และยังสามารถแบ่งปันไปสู่สื่อสังคมอื่นๆ ได้อย่างอิสระ เพื่อเป็นการขยายการเผยแพร่ผลงานให้อยู่ในโลกไซเบอร์ (Cyber Space) และนำไปใช้ประโยชน์ในวงกว้างได้
3. การเผยแพร่ด้วยการบรรยายในชั้นเรียนนิเทศศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสื่อดิจิทัล มหาวิทยาลัยสยาม ในรายวิชา 144-498 สัมมนาประเด็นปัจจุบันด้านสื่อดิจิทัล โดยมีนักศึกษา 23 คน และรายวิชา 144-335 พื้นฐานการตูน ภาคการศึกษาที่ 1/2560 โดยมีนักศึกษา 53 คน เพื่อเป็นการบูรณาการกับการเรียนการสอนโดยมีการประเมินผลความพึงพอใจและร่วมอภิปรายในชั้นเรียน

ประชากรกลุ่มตัวอย่างและเครื่องมือในการประเมินผล

การประเมินผลความพึงพอใจเชิงสถิติโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการประเมินผล โดยมีประชากรกลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลผลการประเมิน ประกอบไปด้วย 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่หนึ่ง คือ กลุ่มผู้รับแจกหนังสือสัณนิทสน์คคมมิคฯ ณ สิตินา ผู้รับแจกที่เป็นเครือข่ายภาคส่วนต่างๆ ที่สัมพันธ์กับสิตินา และชุมชนในบริเวณ อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช อันเป็นการเก็บข้อมูลประเมินภาคสนาม จำนวน 100 คน และกลุ่มที่สอง ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาสื่อดิจิทัล คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยามในชั้นเรียนรายวิชาสัมมนาประเด็นปัจจุบันด้านสื่อดิจิทัลและพื้นฐานการทุน จำนวน 53 คน โดยรวมกลุ่มประชากรทั้งสองกลุ่ม มีผู้ทำแบบประเมินจำนวน 153 คน

ผลการประเมินความพึงพอใจหนังสือสัณนิทสน์คคมมิค: การ์ตูนสิติน

ผลจากการประเมินความพึงพอใจของประชากรกลุ่มตัวอย่างจำนวน 153 คนที่มีต่อหนังสือสัณนิทสน์คคมมิค: การ์ตูนสิติน โดยคิดค่าเฉลี่ยแบบร้อยละ และเรียงลำดับจากลำดับที่มีความถี่จำนวนมากไปจนถึงความถี่น้อย จึงได้ผลตามตารางที่ 1 ดังนี้

ลำดับ	หัวข้อ	ผลประเมินร้อยละ
1	สร้างแรงบันดาลใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง	80.39
2	สร้างจิตสำนึกตระหนักในสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ	77.12
3	ภาพและเนื้อหาของหนังสือการ์ตูนเหมาะสมกับทุกเพศทุกวัย	75.16
4	สำนึกรักบ้านเกิดและภาคภูมิใจในชุมชน	72.55
5	เนื้อหาสื่อสารเข้าใจง่าย	64.71
6	สร้างแรงบันดาลใจและสำนึกจิตอาสา	64.05
7	รูปแบบหนังสือการ์ตูนมีความน่าสนใจ	62.09
8	เนื้อหาของหนังสือการ์ตูนเป็นประโยชน์ต่อองค์กรและชุมชน	61.44
9	สร้างความเข้าใจเรื่องการสร้างบ้านดินโดยสังเขป	60.13
10	ภาพการ์ตูนมีความสวยงาม	58.17

ตารางที่ 1 สรุปผลในการประเมินความพึงพอใจโดยเรียงลำดับจากหัวข้อที่มีความพึงพอใจมากที่สุดไปถึ้น้อยสุดโดยประเมินเป็นค่าร้อยละของผู้รับหนังสือสัณนิทสน์คคมมิค: การ์ตูนสิติน และนักศึกษาสาขาวิชาสื่อดิจิทัล คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม ที่ทำแบบประเมินจำนวน 153 คน

อภิปรายผล

หนังสือสื่อดินคอมมิค: การ์ตูนสื่อดินมีกระบวนการผลิตอย่างเป็นระบบตามระเบียบวิธี โดยหนังสือสื่อดินคอมมิคฯ เป็นหนังสือการ์ตูนที่ผลิตขึ้นด้วยการประกอบของภาพวาดลายเส้นที่เรียงร้อยตามเรื่องเล่าขึ้นใหม่จากประวัติการสร้างบ้านดิน ณ พื้นที่สิดินฯ ของตัวละครหลักที่มีตัวตนจริง โดยการผลิตมีกระบวนการในการเก็บข้อมูลและนำมาศึกษาควบคู่กับการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การสังเคราะห์เป็นผลงานสร้างสรรค์ที่มีผลประโยชน์ในด้านของการเป็นสื่อประชาสัมพันธ์ให้กับสิดินฯ อันเป็นพื้นที่ทางเลือกนอกกระแสแห่งใหม่ของจังหวัดนครศรีธรรมราช อันถือเป็นพื้นที่ส่วนบุคคลในภูมิภาคจังหวัดนครศรีธรรมราชที่พัฒนาจากสวนยางพาราแบบวิถีเกษตรกรรมดั้งเดิมไปสู่พื้นที่เชิงบูรณาการวิถีแบบเศรษฐกิจพอเพียงและการเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ประกอบกับวิถีคิดพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ รวมถึงสำนึกในเรื่องจิตอาสาในการทำกิจกรรมต่างๆ และรวมไปถึงทำให้พื้นที่ดังกล่าวมีความกลมกลืนกับวิถีชีวิตชุมชน

โดยรูปแบบของหนังสือสื่อดินคอมมิคฯ มีลักษณะของการเน้นไปที่การใช้รหัสของการ์ตูนและตัวอักษรเพื่อสื่อความหมายเชิงพรรณนาที่เรียงลำดับการเล่าเรื่องด้วยลำดับเวลาที่ไม่ได้เจาะจงวันเดือนปี แต่เรียงลำดับตามประวัติของตัวละครหลักที่ดำเนินเรื่องเพื่อให้ผู้อ่านได้เข้าใจประวัติของการสร้างบ้านดินและพื้นที่สิดินฯ ประกอบกับการนำเสนอรูปแบบการสร้างบ้านดินโดยสังเขปเพื่อเป็นแรงบันดาลใจแก่ผู้อ่านที่สามารถทำความเข้าใจในกระบวนการสร้างบ้านดินโดยสังเขปได้ ซึ่งเนื้อหาสาระของการ์ตูนมุ่งนำเสนอความหมายของการเป็นภาพแทน (Representation) รูปแบบการดำเนินชีวิตแบบวิถีทางเลือกที่เน้นไปที่การพึ่งพาตนเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยมีแนวคิดแบบสำนึกรักบ้านเกิด การรักษาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสร้างสรรค์ โดยมีนัยยะของการบูรณาการบริหารจัดการพื้นที่สร้างสรรค์ ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวิถีชีวิตพอเพียง อย่างมีเอกภาพ

ในขณะที่การเผยแพร่หนังสือสื่อดินคอมมิคฯ สู่สาธารณะด้วยรูปแบบที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายโดยนำไปแจกให้กับกลุ่มประชากรในพื้นที่สิดินฯ และชุมชนใกล้เคียง โดยมีกลุ่มเครือข่ายภาคส่วนต่างๆ ให้ความสนใจในระดับดีมาก นอกจากนี้ยังนำรูปแบบของโครงการผลิตและเผยแพร่หนังสือสื่อดินคอมมิคฯ มาเป็นกรณีศึกษาให้กับนักศึกษาสาขาวิชาสื่อดิจิทัล คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม ซึ่งมีการเรียนการสอนที่เกี่ยวกับการผลิตการ์ตูนและสื่อภาพประกอบโดยได้รับความสนใจและตอบรับจากกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับที่น่าพอใจอย่างสูง

ขณะที่หนังสือสื่อดิจิตอลคอมมิคฯ ในรูปแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ก็มีผลตอบรับจากการ แบ่งปัน ในสื่อสังคมต่างๆ อย่างอิสระโดยไม่มีค่าใช้จ่ายผ่านช่องทางต่างๆ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อสื่อดิจิตอลที่สามารถนำหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวนี้เป็นข้อมูลประชาสัมพันธ์แบบออนไลน์ได้อย่างอิสระและเข้าถึงผู้ใช้สื่อออนไลน์ในวงกว้างได้

และจากผลความพึงพอใจของกลุ่มประชากรกลุ่มตัวอย่างแสดงให้เห็นได้ว่า ผู้อ่านส่วนใหญ่ได้ประเมินผลว่า หนังสือสื่อดิจิตอลคอมมิคฯ มีส่วนสร้างแรงบันดาลใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 อันเป็นรากฐานของการพึ่งพาตัวเองอย่างยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนใช้ได้อย่างกว้างขวาง โดยหนังสือสื่อดิจิตอลคอมมิคฯ ยังมีส่วนที่ช่วยสร้างจิตสำนึกตระหนักในสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติในชุมชนได้ ซึ่งเนื้อหาของหนังสือสื่อดิจิตอลคอมมิคฯ ไม่แบ่งระดับชั้นของการทำความเข้าใจความหมายเหมาะสมกับทุกเพศทุกวัยโดยมีรูปแบบและเนื้อหาที่สามารถเข้าใจได้ง่าย อีกทั้งยังสร้างสำนึกรักบ้านเกิดและภาคภูมิใจในชุมชน สร้างแรงบันดาลใจและสำนึกจิตอาสาอันเป็นวาระสำคัญของสังคมในปัจจุบัน รวมไปถึงการสร้างแรงบันดาลใจและการสร้างความเข้าใจเรื่องการสร้างบ้านดินโดยสังเขปอันเป็นประโยชน์แก่ชุมชน ซึ่งทั้งหมดนี้ได้แสดงคุณค่าผ่านหนังสือสื่อดิจิตอลคอมมิคฯ ที่มีภาพประกอบที่สวยงามและมีเนื้อหาที่น่าสนใจเหมาะสมกับการเผยแพร่ในสังคมวงกว้างต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้วิจัยจึงบูรณาการความรู้ทางด้านศิลปกรรมอันเป็นทักษะเฉพาะตัวกับศาสตร์และกระบวนการวิธีคิดแบบนิเทศศาสตร์ โดยมุ่งเน้นไปที่การผลิตงานสร้างสรรค์ที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายงานวิจัยนี้ไม่ได้คาดหมายในเชิงศาสตร์ใดศาสตร์หนึ่ง แต่มีวัตถุประสงค์ให้กระบวนการทั้งหมดเป็นการศึกษาแบบสหศาสตร์แบบผสมผสานที่กำลังมีบทบาทในสังคมร่วมสมัยที่เป็นยุคแห่งการหลอมรวมและมีลักษณะของการเป็นพหุสื่อที่ไร้พรมแดน
2. การวิจัยนี้เป็นการวิจัยที่อยู่ในโครงการศิลปะกับชุมชนภายใต้พันธกิจบริการวิชาการแก่สังคมที่มุ่งเน้นการผลิตสื่อหนังสือการ์ตูนเพื่อประชาสัมพันธ์ให้กับสื่อดิจิตอล เนเชอรัล แอนด์ ครีเอทีฟ สเปซ ซึ่งถือเป็นเพียงกรณีศึกษาและในขอบเขตของพื้นที่หนึ่งเท่านั้น ซึ่งผู้วิจัยคาดหวังว่าผู้วิจัยท่านอื่นๆ จะนำการวิจัยนี้ไปสู่การต่อยอดและการศึกษาในศาสตร์สาขาต่างๆ

ในอนาคตได้อย่างหลากหลายมากขึ้น

3. ผู้วิจัยมีเป้าหมายในการทำโครงการวิจัยนี้ต่อเนื่องเพื่อพัฒนาระบบการบริการวิชาการและพัฒนาระบบการผลิตรูปแบบสื่อหนังสือการ์ตูนนี้กับสหวิทยาการและเทคโนโลยีให้มากขึ้น โดยมุ่งหมายบูรณาการงานสร้างสรรค์กับการใช้ประโยชน์ต่อชุมชน อันเป็นต้นแบบในการพัฒนาให้บริบทของงานศิลปะขยายวงสู่การผสมผสานกับวิทยาการในศาสตร์ต่างๆ และพัฒนาชุมชน สังคม ประเทศชาติให้มีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนมากขึ้น

ข้อมูล

- 1 มูลนิธิพัฒนา, พระราชดำรัสที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง, เข้าถึงเมื่อ 17 ตุลาคม 2560, เข้าถึงได้จาก http://chaipat.or.th/site_content/34-13/3579-2010-10-08-05-24-39.html
- 2 โจน จันโต. จากดินสู่บ้าน...สร้างบ้านด้วยดิน, เข้าถึงเมื่อ 22 ตุลาคม 2560, เข้าถึงได้จาก <https://wongsanit-ashram.org/tha/index.php/article/12-from-soil-to-home-a-home-with-earth>
- 3 วิจักขณ์ พานิช, บ้านดินกับสำนักทางวิศวกรรม, เข้าถึงเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2560, เข้าถึงได้จาก <https://wongsanit-ashram.org/tha/index.php/article/14-home-soil-with-the-sense-of-engineering>
- 4 ปรีชา เกาทอง, “ศิลปะ...เป็นงานวิจัยได้อย่างไร” (เอกสารสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการและเสนอผลงานวิจัยสร้างสรรค์: ศิลปการวิจัย ครั้งที่ 3 “ศิลปการสร้างสรรค์สร้าง สังคมเศรษฐกิจไทยสร้างสรรค์” วันที่ 28-29 มกราคม 2553 ณ ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมเฉลิมพระเกียรติ 6 รอบพระชนมพรรษา มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม), 5.
- 5 ชลุด นิ่มเสมอ, องค์ประกอบของศิลปะ, พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพฯ:อมรินทร์, 2553), 47-58.
- 6 ศักดา วิมลจันทร์, เข้าใจการ์ตูน (กรุงเทพฯ: โครงการสื่อการ์ตูนเพื่อการพัฒนาสุขภาวะทางจิตวิญญาณ สถาบันการ์ตูนไทย มูลนิธิเด็ก, 2548), 67.
- 7 ลัทธสิทธิ์ ทวีสุข, “การสื่อสารด้วยลายเส้นและภาพฝังใจที่ปรากฏในลักษณะดีหรือร้ายของตัวการ์ตูนเรื่องยักษ์” (เอกสารสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการงานวิจัยและงานสร้างสรรค์ทางนิเทศศาสตร์ ครั้งที่ 6 เมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2559 ณ มหาวิทยาลัยสยาม กรุงเทพฯ), 232.
- 8 อธิรุทธ บุญมี, การปฏิบัติศาสตร์ของโซซูร์ เส้นทางสู่โพสต์โมเดิร์นนิสม์, (กรุงเทพฯ: วิชาษา, 2551), 64-65.
- 9 Anne D'Alleva, *Methods & Theories of Art History* (London: Laurence King, c2012), 28-29.
- 10 โรลิ่งด์ บาร์ตส์, มายาคติ, แปลจาก *Mythologies*, แปลโดย วรณพิมล อังคศิริสรพ (กรุงเทพฯ: คบไฟ, 2544), 4.
- 11 คณะกรรมการประกันคุณภาพภายในระดับอุดมศึกษา, คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษภายในระดับอุดมศึกษา พ.ศ.2557 (กรุงเทพฯ: คณะกรรมการประกันคุณภาพภายในระดับอุดมศึกษา), 137.

อุสสนานุกรม

คณะกรรมการประกันคุณภาพภายในระดับอุดมศึกษา. คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับอุดมศึกษา พ.ศ.2557. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการประกันคุณภาพภายในระดับอุดมศึกษา, 2557.

ขลุ่ย นิมลเมธ. องค์ประกอบของศิลปะ. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ:อมรินทร์, 2553.

ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. สัมมนาวิทยา โครงสร้างนิยม หลังโครงสร้างนิยม กับการศึกษา รัฐศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: วิชาษา, 2555.

ธีรยุทธ บุญมี. การปฏิวัติศาสตร์ของไซซุร์ เส้นทางสู่โพสต์โมเดิร์นนิส. กรุงเทพฯ: วิชาษา, 2551.

ปรีชา เกาทอง. “ศิลปะ...เป็นงานวิจัยได้อย่างไร.” เอกสารสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการและแสดงผลงานวิจัยสร้างสรรค์ : ศิลปการวิจัย ครั้งที่ 3 “ศิลปการสร้างสรรค์ สร้าง สังคม เศรษฐกิจไทยสร้างสรรค์” วันที่ 28-29 มกราคม 2553 ณ ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมเฉลิมพระเกียรติ 6 รอบพระชนมพรรษา มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม.

บาร์ตส์, โรลิ่งด์. มายาคติ. แปลโดย วรณพิมล อังคศิริสรรพ. กรุงเทพฯ: คบไฟ, 2544.

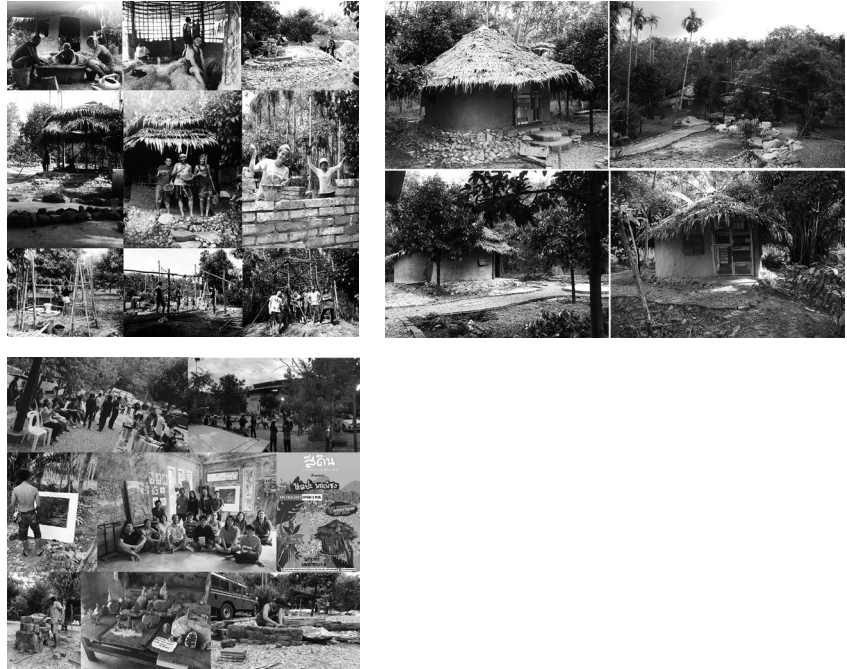
ลัทธสิทธ์ ทิวสุข. “การสื่อสารด้วยลายเส้นและภาพผังใจที่ปรากฏในลักษณะดีหรือร้ายของตัวการ์ตูนเรื่องยักษ์.” เอกสารสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการงานวิจัยและงานสร้างสรรค์ทางนิเทศศาสตร์ ครั้งที่ 6 เมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2559 ณ มหาวิทยาลัยสยาม กรุงเทพฯ. ศักดา วิมลจันทร์. เข้าใจการ์ตูน. กรุงเทพฯ: โครงการสื่อการ์ตูนเพื่อการพัฒนาสุขภาวะทางจิตวิญญาณ สถาบันการ์ตูนไทย มูลนิธิเด็ก, 2548.

โจน จันได. จากดินสู่บ้าน...สร้างบ้านด้วยดิน. เข้าถึงเมื่อ 22 ตุลาคม 2560. เข้าถึงได้จาก <https://wongsanit-ashram.org/tha/index.php/article/12-from-soil-to-home-a-home-with-earth>

มูลนิธิชัยพัฒนา. พระราชดำรัสที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง. เข้าถึงเมื่อ เข้าถึงเมื่อ 17 ตุลาคม 2560. เข้าถึงได้จาก http://chaipat.or.th/site_content/34-13/3579-2010-10-08-05-24-39.html

วิจักขณ์ พานิช. บ้านดินกับสำนักทางวิศวกรรม. เข้าถึงเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2560. เข้าถึงได้จาก <https://wongsanit-ashram.org/tha/index.php/article/14-home-soil-with-the-sense-of-engineering>

Anne D'Alleva. *Methods & Theories of Art History*. London: Laurence King, c2012.

ภาพที่ 1 (บนซ้าย)

กลุ่มจิตอาสาทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศมาร่วมกันเรียนรู้กระบวนการสร้างบ้านดิน
ที่มาภาพ : ภาพถ่ายจากคุณแก้วตระกูล จุลบล ระหว่างปี พ.ศ.2559-2560

ภาพที่ 2 (บนขวา)

บ้านดินของ สีดิน: เนเซอร์ล แอนด์ ครีเอทีฟ สเปซ
ที่มาภาพ : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย วันที่ 16 สิงหาคม พ.ศ. 2560 ณ สีดิน: เนเซอร์ล แอนด์
ครีเอทีฟ สเปซ อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช

ภาพที่ 3 (ล่าง)

โครงการเครือข่ายศิลปินในพำนักระหว่างวันที่ 15-18 สิงหาคม 2560 ณ สีดิน:
เนเซอร์ล แอนด์ ครีเอทีฟ สเปซ
ที่มาภาพ : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย ระหว่างวันที่ 15-18 สิงหาคม พ.ศ. 2560 ณ สีดิน:
เนเซอร์ล แอนด์ ครีเอทีฟ สเปซ

SEE-DIN COMIC

ภาพที่ 4 (บนซ้าย)

เมื่อวันที่ 10 กันยายน พ.ศ.2560 จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการทางการสร้างสรรค์ “สีจากดิน”

ให้กับเยาวชนในชุมชน ณ สีสัน: เนเชอรัล แอนด์ ครีเอทีฟ สเปซ

ที่มาภาพ : ภาพถ่ายจากคุณแก้วตระการ จุลบล เมื่อวันที่ 10 กันยายน พ.ศ.2560

ภาพที่ 5 (บนขวา)

เมื่อวันที่ 7 ตุลาคม พ.ศ.2560 จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการทางการสร้างสรรค์ “ศิลปะกับ

ธรรมชาติ” ให้กับนักเรียนโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 6 (ทุ่งสง) ณ สีสัน: เนเชอรัล

แอนด์ ครีเอทีฟ สเปซ

ที่มาภาพ : ภาพถ่ายจากคุณแก้วตระการ จุลบล เมื่อวันที่ 7 ตุลาคม พ.ศ.2560

ภาพที่ 6 (ล่าง)

หน้าปกหนังสือสื่อดินคอมมิค: การ์ตูนสดิน

ที่มาภาพ : ภาพหน้าปกหนังสือสื่อดินคอมมิค: การ์ตูนสดิน สร้างสรรค์โดยผู้วิจัย

ภาพที่ 7

ภาพเนื้อหาในหนังสือสื่อดินคอมมิค: การ์ตูนสื่อดิน

ที่มาภาพ : ภาพในหนังสือสื่อดินคอมมิค: การ์ตูนสื่อดิน สร้างสรรค์โดยผู้วิจัย

ภาพที่ 8 (บนซ้าย)

การเผยแพร่หนังสือสื่อดินคอมมิค: การ์ตูนสื่อดิน ให้กับชุมชนเครือข่ายภาคส่วนต่างๆ ที่สัมพันธ์กับสื่อดิน: เนเชอรัล แอนด์ ครีเอทีฟ สเปนซ์
ที่มาภาพ : ภาพถ่ายจากคุณแก้วดระการ จุลบล ระหว่างวันที่ 15-18 สิงหาคม พ.ศ. 2560 ณ ชุมชนในอำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช

ภาพที่ 9 (บนขวา)

การเผยแพร่หนังสือสื่อดินคอมมิค: การ์ตูนสื่อดิน ให้กับชุมชนเครือข่ายภาคส่วนต่างๆ ที่สัมพันธ์กับสื่อดิน: เนเชอรัล แอนด์ ครีเอทีฟ สเปนซ์
ที่มาภาพ : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย ระหว่างวันที่ 15-18 สิงหาคม พ.ศ. 2560 ณ ชุมชนในอำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช

ภาพที่ 10 (ล่าง)

การเผยแพร่หนังสือสื่อดินคอมมิค: การ์ตูนสื่อดิน ให้กับชุมชนเครือข่ายภาคส่วนต่างๆ ที่สัมพันธ์กับสื่อดิน: เนเชอรัล แอนด์ ครีเอทีฟ สเปนซ์
ที่มาภาพ : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย ระหว่างวันที่ 15-18 สิงหาคม พ.ศ. 2560 ณ ชุมชนในอำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช

ภาพที่ 11 (ซ้าย)

การเผยแพร่หนังสือสื่อดินคอมมิค: การ์ตูนสื่อดิน ให้กับชุมชนเครือข่ายภาคส่วนต่างๆ ที่สัมพันธ์กับสื่อดิน: เนเชอรัล แอนด์ ครีเอทีฟ สเปนซ์

ที่มาภาพ: ภาพถ่ายจากคุณแก้วตระการ จุลบล เมื่อวันที่ 18 สิงหาคม พ.ศ. 2560 ณ ระหว่างวันที่ 15-18 สิงหาคม พ.ศ. 2560 ณ สื่อดิน: เนเชอรัล แอนด์ ครีเอทีฟ สเปนซ์

ภาพที่ 12 (ขวา)

การเผยแพร่หนังสือสื่อดินคอมมิค: การ์ตูนสื่อดิน ในรูปแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-Book)

ที่มาภาพ : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัยจากหน้าคอมพิวเตอร์